

Date: 17th May-2025

**MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA ILG'OR
ISLOHOTLAR SAMARADORLIGI**

Xakimova Saodat

Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan ilg'or tarkibiy islohotlarning makroiqtisodiy barqarorlikka ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Jumladan, yalpi ichki mahsulot o'sishi, investitsiyaviy muhitni yaxshilash, sanoat va xizmatlar sohasida diversifikatsiyalash, inflyatsiyani jilovlash va bandlik darajasini oshirish kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlardagi ijobiy o'zgarishlar misolida islohotlarning samaradorligi yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: makroiqtisodiy barqarorlik, tarkibiy islohotlar, iqtisodiy o'sish, iqtisodiy siyosat, investitsiya muhiti, diversifikatsiya, inflyatsiya, bandlik, xorijiy tajriba, islohotlar samaradorligi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotda tarkibiy islohotlarni amalga oshirish bo'yicha keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning bosh maqsadi – makroiqtisodiy barqarorlikka erishish, iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, uning tarmoqlarini diversifikatsiya qilish hamda zamonaviy bozor mexanizmlarini joriy etish orqali aholining farovonligini ta'minlashdan iboratdir.

Tarkibiy islohotlar davlat iqtisodiyotining asosiy tayanch tarmoqlarini modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shuningdek, moliyaviy-iqtisodiy siyosatning izchil yuritilishi, fiskal va monetar barqarorlikka erishish, investitsiya muhitining yaxshilanishi ham bu jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Mazkur maqolada O'zbekistonda olib borilayotgan ilg'or iqtisodiy islohotlar natijasida yuzaga kelayotgan makroiqtisodiy barqarorlik holati, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligi baholanadi va ularni takomillashtirish bo'yicha takliflar bildiriladi.

O'zbekiston iqtisodiyotida so'nggi yillarda olib borilayotgan islohotlar keng ko'lamli va tizimli xarakter kasb etmoqda. Bular ichida tarkibiy islohotlar muhim o'rin egallab, mamlakatda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiyotning ichki salohiyatini rivojlantirish hamda tashqi iqtisodiy tahdidlarga qarshi chidamliligini oshirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Avvalo, tarkibiy islohotlar doirasida iqtisodiyot tarmoqlarini diversifikatsiya qilish, sanoatni modernizatsiya qilish, infratuzilmalarni yangilash va xususiy sektor faoliyatini kengaytirish bo'yicha qator muhim tashabbuslar amalga oshirildi. Xususan, energetika, transport, logistika, qishloq xo'jaligi, moliya va bank tizimlarida chuqur o'zgarishlar

Date: 17th May-2025

kuzatildi. Energetika sohasida “yashil iqtisodiyot”ga o‘tish, muqobil energiya manbalarini rivojlantirish orqali iqtisodiy barqarorlikka zamin yaratildi.

Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarda ham ijobiy o‘zgarishlar kuzatildi. So‘nggi yillarda yalpi ichki mahsulotning (YaIM) o‘sinh sur‘atlari barqaror saqlanmoqda, inflyatsiya darajasi pasaytirildi, tashqi savdo balansida ijobiy siljishlar qayd etildi. Masalan, 2022–2023 yillarda inflyatsiya darajasi Markaziy bank tomonidan belgilangan maqsadli koridor ichida ushlab turildi. Shu bilan birga, valyuta kursining erkinlashtirilishi ham iqtisodiy erkinlikni oshirdi va investorlar ishonchini mustahkamladi.

Ilg‘or islohotlar doirasida davlat korxonalarini xususiylashtirish, davlat ishtirokidagi kompaniyalarni korporativ boshqaruvga o‘tkazish, raqamli iqtisodiyotni joriy etish va erkin iqtisodiy zonalarini kengaytirish bo‘yicha ham faol ishlar olib borilmoqda. Bu esa iqtisodiyotda raqobat muhitini kuchaytirishga, samaradorlikni oshirishga va xalqaro bozorga chiqishga xizmat qilmoqda.

Biroq, mavjud ijobiy ko‘rsatkichlarga qaramay, islohotlar samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatayotgan omillar ham mavjud. Eng avvalo, ayrim hududlarda islohotlarning sust borayotgani, byurokratik to‘siqlar va ma’muriy bosqichlarning ko‘pligi investorlar uchun xavf tug‘dirmoqda. Bundan tashqari, soliq va bojxona tizimlarida hali-hanuz soddalashtirilishi zarur bo‘lgan jihatlar saqlanib qolmoqda. Iqtisodiy tarmoqlar o‘rtasida o‘zaro integratsiyaning past darajada bo‘lishi ham resurslardan samarasiz foydalanishga olib kelmoqda.

Ilg‘or islohotlarning samarali amalga oshirilishi uchun iqtisodiy institutlar faoliyatining oshirilishi, islohotlarni ilmiy asoslash, monitoring va baholash tizimini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, aholining iqtisodiy faolligini rag‘batlantirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash orqali makroiqtisodiy barqarorlikni kuchaytirish mumkin.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, aytish mumkinki, O‘zbekistonda olib borilayotgan tarkibiy islohotlar makroiqtisodiy barqarorlikka erishishda muhim o‘rin tutmoqda. Biroq bu yo‘nalishda mavjud kamchiliklarni bartaraf etish, islohotlarni chuqurlashtirish va ularning natijadorligini oshirish doimiy e’tiborda bo‘lishi lozim.

O‘zbekiston iqtisodiyotida so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan tarkibiy islohotlar makroiqtisodiy barqarorlikka erishishning asosiy omillaridan biri bo‘lib xizmat qilmoqda. Islohotlar energiya, transport, bank-moliya tizimi, raqamli iqtisodiyot va eksport salohiyatini oshirish sohalarida keng ko‘lamda olib borilmoqda. Bu o‘zgarishlar iqtisodiy ko‘rsatkichlarda aniq ifodasini topmoqda.

Jadval 1. O‘zbekiston Respublikasining asosiy makroiqtisodiy ko‘rsatkichlari (2020–2023 yillar)

Ko‘rsatkichlar	2020	2021	2022	2023
YaIM o‘sinh sur‘ati (%)	1.7	7.4	5.7	6.0
Inflyatsiya darajasi (%)	11.1	10.0	12.3	8.8

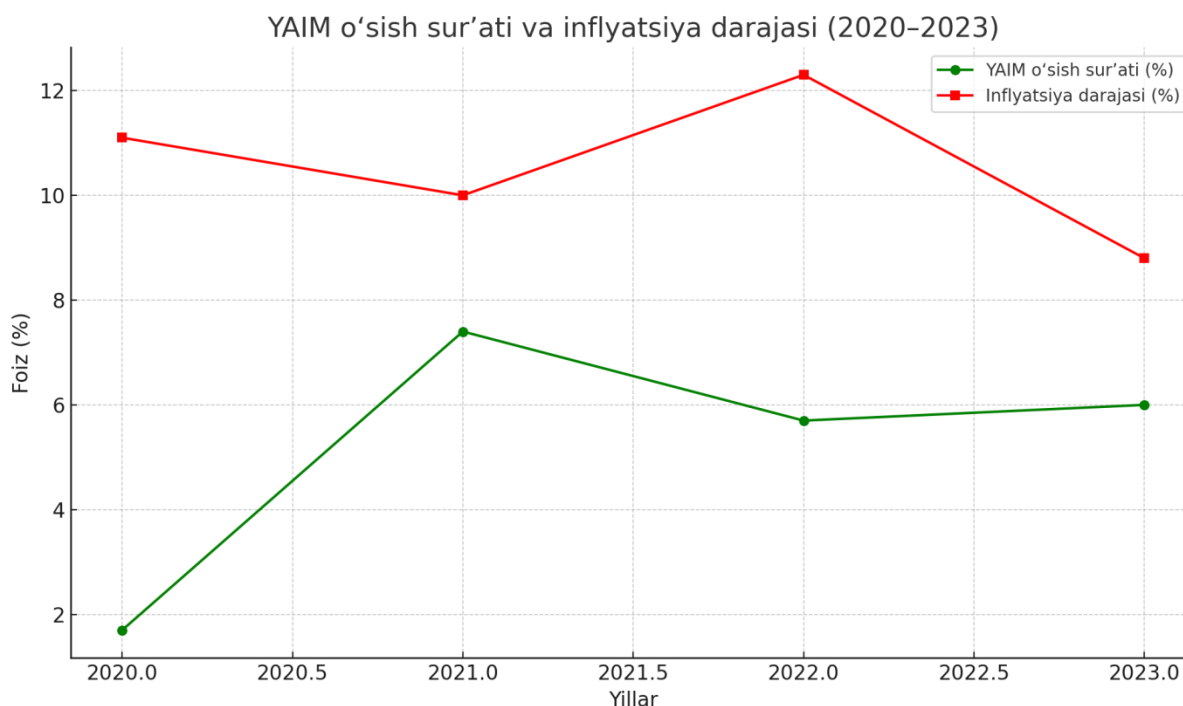
Date: 17th May-2025

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023
Tashqi savdo aylanmasi (mlrd. \$)	36.2	42.1	50.0	62.6
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (mlrd. \$)	2.3	2.9	3.9	4.4
Davlat qarzi / YaIM (%)	36.0	38.4	36.7	33.1

Jadval tahlili:

Ko'rinib turibdiki, YaIM o'sish sur'ati 2020 yildagi pandemiya inqirozidan so'ng barqaror tiklana boshladi. 2021 yilda o'sish 7.4% ni tashkil etib, iqtisodiy faollik tiklanganini ko'rsatdi. Shu bilan birga, inflyatsiya darajasining 2023 yilda pasayishi Markaziy bankning pul-kredit siyosatini muvofiqlashtirishdagi muvaffaqiyatini ifodalaydi. Tashqi savdo aylanmasining keskin o'sishi esa tarkibiy islohotlar eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyot modelini shakllantirishga xizmat qilayotganini ko'rsatadi.

Grafik 1. YaIM o'sish sur'ati va inflyatsiya darajasi dinamikasi (2020–2023)

Grafik izohi: Grafik tahlil shuni ko'rsatadiki, islohotlar natijasida iqtisodiy o'sish barqaror tarzda tiklanmoqda. Inflyatsiya esa 2022 yildagi global narxlar bosimiga qaramay, 2023 yilda nazorat ostida ushlab turildi. Bu esa makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy belgilaridan biridir.

Ilg'or islohotlar yo'nalishlari:

- Davlat ishtirokidagi korxonalarni transformatsiya qilish: 2021 yildan boshlab 100 dan ortiq yirik korxonada korporativ boshqaruv joriy qilindi.
- Soliq siyosatida soddalashtirish: QQS stavkasi 20% dan 12% ga tushirildi, bu esa tadbirkorlikni rag'batlantirdi.

Date: 17th May-2025

- Raqamli iqtisodiyotni joriy qilish: “Elektron hukumat”, “E-Auksion”, “Online soliq” kabi platformalar davlat xizmatlarini soddalashtirdi.
- Xususiyl sektorni qo‘llab-quvvatlash: Lizing, garovsiz kreditlar, subsidiyalar orqali kichik biznes faoliyati faollashtirildi.
- Kamchiliklar va muammolar:
- Hududlararo iqtisodiy tengsizlik saqlanib qolmoqda;
- Raqobat muhitini to‘liq shakllantirish uchun institutsional bazaning hali to‘liq isloh qilinmagani;
- Tashqi qarz yuki pasaymoqda, biroq hali ham muhim xavf omili sifatida e‘tibor talab etadi.

Xulosa o‘rnida aytish kerakki, Makroiqtisodiy barqarorlikka erishishda olib borilayotgan ilg‘or islohotlar ijobiy samara bermoqda. Ammo mavjud muammolarni bartaraf etish, islohotlar monitoringini kuchaytirish va harakatlarni ilmiy asoslash muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston iqtisodiyotida olib borilayotgan tarkibiy islohotlar makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim o‘rin tutmoqda. So‘nggi yillarda amalga oshirilgan fiskal, monetar va institutsional islohotlar natijasida YAIM o‘sish sur‘atlari tiklanib, inflyatsiya darajasi izchil pasaymoqda. Ayniqsa, sanoat tarmoqlari va xususiyl sektorni rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish, raqamli iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha ko‘rilgan chora-tadbirlar o‘z samarasini bermoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, makroiqtisodiy muvozanatni saqlash, inflyatsiyani jilovlash, valyuta kursining barqarorligini ta‘minlash va investitsiyalarni jalb qilishda islohotlarning o‘rni beqiyos. Biroq ayrim sohalarda islohotlar samarasining sustligi, me‘yoriy-huquqiy bazaning to‘liq shakllanmagani va hududlar o‘rtasida tafovutlar mavjudligi kabi muammolar ham saqlanib qolmoqda.

Kelgusida tarkibiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, ularning natijadorligini monitoring qilish va ilmiy asoslangan yondashuvlarni joriy etish orqali iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash imkoniyatlari yanada kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va Qarorlari (2020–2024 yy.)
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari – www.stat.uz
3. Moliya vazirligi, Markaziy bank rasmiy hisobotlari – www.mf.uz, www.cbu.uz
4. Назаров Қ.Н., Хожиев Б.Х. – "Макроиктисодий таҳлил", Т., 2022
5. Жаҳон банки ва Халқаро валюта жамғармаси таҳлилий ҳисоботлари – www.worldbank.org, www.imf.org
6. Yakubov M.X., Abduqodirov A.A. “Iqtisodiy islohotlar nazariyasi va amaliyoti”, Toshkent, 2021
7. Ulug‘bekov U.A. – "O‘zbekiston iqtisodiyotida modernizatsiya jarayonlari", Toshkent, 2023

